

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΙΑΙΕΣ ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2023 - 2024

Α΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 14 Μαΐου 2024

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α΄ ΣΕΙΡΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Α001

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 135 λεπτά

ΛΥΣΕΙΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ (15) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το νέο χάσμα των γενεών

[...] Σήμερα, ποια είναι άραγε τα στοιχεία που προσδιορίζουν το χάσμα των γενεών; Η πρώτη αυθόρμητη απάντηση είναι η τεχνολογία. Η εξοικείωση των νεότερων γενεών με τα άλματα μιας τεχνολογίας που εξελίσσεται από χρόνο σε χρόνο δημιουργεί τις αποστάσεις της νοοτροπίας. Τα έξυπνα κινητά, η ευκολία του πρόχειρου πληκτρολογίου, οι ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, το Instagram, το TikTok. Το ζωντανό φλερτ έχει σχεδόν ποινικοποιηθεί. Πάντως, έχει απαξιωθεί για χάρη του ηλεκτρονικού υποκατάστατού του.

Αυτή είναι η επιφάνεια. Και όπως σε κάθε επιφάνεια, σε πείσμα της μεταμοντέρνας αντίληψης, κρύβεται κάποιο βάθος. Η **ουσιαστική** διαφορά ανάμεσα σε εμάς και στους επιγόνους μας είναι ο «πνευματικός ορίζοντας». Τι είν' τούτο θα μου πείτε. Καταρχάς, έχει να κάνει με την πειθαρχία. Δεν αναφέρομαι στην κοινή πειθαρχία που αντιτίθεται στην απειθαρχη συμπεριφορά η οποία χαρακτήριζε και τα δικά μου νιάτα. Αναφέρομαι σ' αυτήν την πειθαρχία που ορίζει τον «πνευματικό ορίζοντα». Όταν δεκατριάχρονο παιδί το έσκαγα από το σπίτι μου για να παρακολουθήσω τους Στόουνς στη συναυλία τους στο γήπεδο της Λεωφόρου, μέσα μου είχα δημιουργήσει ένα ολόκληρο πλέγμα επιχειρημάτων για να δικαιολογήσω την πράξη μου. Το είχα δημιουργήσει με τα διαβάσματά μου και τα ακούσματά μου. Και αυτά απαιτούσαν την πειθαρχία της συγκέντρωσης. Πειθαρχία; Συγκέντρωση είπατε; Ναι, το σημερινό χάσμα των γενεών προκαλείται από την αδυναμία συγκέντρωσης. Οι γενιές που μεγαλώνουν σήμερα δυσκολεύονται να διαβάσουν κείμενο το οποίο **υπερβαίνει** τις εκατό λέξεις.

Είναι δυνατόν να φέρεις αντιμέτωπο έναν σημερινό έφηβο με τους «Άθλιους» του Βίκτωρος Ουγκώ ή τις «Ακυβέρνητες πολιτείες» του Στρατή Τσίρκα; Και μόνον ο όγκος, τον **αποτρέπει**. Και δικαιούμαι να **συμπεράνω** ότι η διαφορά μου από τον σημερινό έφηβο δεν είναι η εξοικείωση με την τεχνολογία, είναι η αποξένωση από τον πνευματικό ορίζοντα του πολιτισμού μας. Και δεν ευθύνεται ο έφηβος γι' αυτό. Ευθύνεται η ολοκληρωτική νοοτροπία της μετανεωτερικότητας¹, που επιβάλλει, ως ιδεολογικό υποκατάστατο, την αντίληψη ότι ο κόσμος μας είναι ο καλύτερος και ο σοφότερος απ' όλους τους κόσμους που υπήρξαν. Από πού γεννήθηκε αυτός ο κόσμος; Πώς θα ήταν αυτός ο κόσμος αν ο Ουγκώ δεν είχε καταγγείλει, ήδη από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, τη θανατική ποινή;

Κάθε «χάσμα γενεών» έχει πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Αυτό σημαίνει ότι μεταφέρει στους τρόπους της έκφρασής του μνήμες που παλεύει να τις ξεπεράσει. Ο έφηβος της δεκαετίας του εβδομήντα που άκουγε ροκ μουσική, άκουγε, παράλληλα, και κλασική μουσική, διάβαζε Καζαντζάκη ή ακόμη και τα «απαλά» μυθιστορήματα της γενιάς του τριάντα. Δεν τον υποχρέωνε κανένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα να το κάνει. Όμως, ήξερε πως ήταν απαραίτητα για την καλλιέργεια του. Και το ερώτημα είναι: τι θεωρεί η γενιά των

σημερινών εφήβων ότι είναι απαραίτητο για την καλλιέργειά της; Εκεί εντοπίζεται το πραγματικό χάσμα των γενεών.

[...]

Τάκης Θεοδωρόπουλος
Εφημερίδα «Η Καθημερινή»
Ημερομηνία Δημοσίευσης: 13/08/2023
Απόσπασμα – Διασκευή

Λεξιλόγιο:

¹ μετανεωτερικότητα: καλλιτεχνική και γενικότερα πνευματική κίνηση που αμφισβητεί τις σύγχρονες θεωρίες και πρακτικές στοχεύοντας σε κάτι καινούργιο.

A.I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

A.I.1 Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι **ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**, γράφοντας στο τετράδιο απαντήσεων δίπλα από τον αριθμό της κάθε πρότασης, τη λέξη «**ΟΡΘΟ**» ή «**ΛΑΘΟΣ**»:

- i. Ο Τάκης Θεοδωρόπουλος υποστηρίζει ότι το μόνο ουσιαστικό στοιχείο που προσδιορίζει σήμερα το χάσμα γενεών είναι η τεχνολογία.
- ii. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, αποκλειστικός υπεύθυνος για «την αποξένωση από τον πνευματικό ορίζοντα του πολιτισμού μας» είναι ο σημερινός έφηβος.
- iii. Το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκει το παραπάνω κείμενο είναι Άρθρο.
- iv. Βασικός Θεματικός Άξονας του κειμένου είναι η εξέλιξη της γλώσσας των νέων στη σημερινή εποχή σε σύγκριση με το παρελθόν.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

- i. **ΛΑΘΟΣ**
- ii. **ΛΑΘΟΣ**
- iii. **ΟΡΘΟ**
- iv. **ΛΑΘΟΣ**

A.I.2 Να γράψετε περίληψη του κειμένου, έκτασης 120 - 140 λέξεων. Το κείμενό σας πρόκειται να δημοσιευτεί στη στήλη της μαθητικής εφημερίδας του σχολείου σας με θέμα: «Νεανικές Ανησυχίες».

(μονάδες 8)

Ενδεικτική απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα εξής σημεία:

Επικοινωνιακό πλαίσιο:

- [Κειμενικό είδος: άρθρο], [συγγραφέας: Τάκης Θεοδωρόπουλος], [τίτλος: Το νέο χάσμα γενεών], [θέμα: τα χαρακτηριστικά που έχει προσλάβει το χάσμα των γενεών στη σύγχρονη εποχή], [τόπος δημοσίευσης: εφημερίδα «Η Καθημερινή»].

1^η παράγραφος

- Σήμερα, βασικό στοιχείο του χάσματος γενεών θεωρείται η εξοικείωση της νέας γενιάς με την τεχνολογία και η απόσταση που δημιουργείται με τις παλαιότερες.

2^η παράγραφος

- Στην πραγματικότητα, όμως, το χάσμα γενεών έχει τις ρίζες του στον «πνευματικό ορίζοντα» κάθε γενιάς.
- Καταρχάς, η νέα γενιά, σε αντίθεση με την προηγούμενη, δεν διαθέτει την απαιτούμενη πειθαρχία συγκέντρωσης για να διαβάσει ένα εκτενές κείμενο.

3^η παράγραφος

- Για το γεγονός αυτό δεν φέρει ευθύνη η τεχνολογία αλλά η αποξένωση του σημερινού νέου από τον πνευματικό ορίζοντα του πολιτισμού μας.
- Ευθύνη για το χάσμα φέρει η νοοτροπία της μετανεωτερικότητας (η πεποίθηση της νέας γενιάς πως ο δικός της κόσμος είναι ο καλύτερος που υπήρξε).

4^η παράγραφος

- Κάθε γενιά προσπαθεί να ξεφύγει από τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά προηγούμενων.
- Όμως, άλλοτε οι νέοι γνώριζαν ποια στοιχεία ήταν απαραίτητα για την καλλιέργειά τους.
- Ο συγγραφέας διερωτάται ποια είναι αυτά τα στοιχεία για τη νεότερη γενιά.

Δομή – Έκφραση:

- Χρήση συνδετικών λέξεων - αλληλουχία - συλλογιστική του κειμένου.
- Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου, έκφραση – σύνταξη.

A.I.3 Να γράψετε **έναν (1)** τρόπο πειθούς και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην πρώτη (1^η) παράγραφο του κειμένου: «Σήμερα, ποια είναι άραγε...του ηλεκτρονικού υποκατάστατού του.». Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

Τρόπος Πειθούς	Μέσο Πειθούς	Τεκμηρίωση
Επίκληση στη Λογική	A) Επιχειρήματα – προτάσεις κρίσης	A) «Η εξοικείωση ... της νοοτροπίας»
	B) Τεκμήρια – παραδείγματα	B) «Τα έξυπνα κινητά...το TikTok.»
Επίκληση στο Συναίσθημα	A) Συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις	A) «Το ζωντανό φλερτ έχει σχεδόν ποινικοποιηθεί»
	B) Μεταφορικός / Συγκινησιακός λόγος	B) - «το χάσμα γενεών» - «ζωντανό φλερτ» - «άλματα της τεχνολογίας» - «έξυπνα κινητά» - «του ηλεκτρονικού υποκατάστατου»...

A.I.4 Στη δεύτερη (2^η) παράγραφο του κειμένου, «Αυτή είναι η επιφάνεια ... τις εκατό λέξεις.», ο συγγραφέας κάνει χρήση της μεταφορικής/συνυποδηλωτικής γλώσσας. Αφού αναφέρετε **ένα (1)** παράδειγμα, να εξηγήσετε ποιον σκοπό του συγγραφέα εξυπηρετεί, δίνοντας **δύο (2)** στοιχεία.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική Απάντηση:

Παράδειγμα:

- «είναι η επιφάνεια»
- «κάποιο βάθος»
- «ουσιαστική διαφορά»
- «πνευματικός ορίζοντας»
- «το έσκαγα από το σπίτι μου»
- «πλέγμα επιχειρημάτων»
- ...

Λειτουργία:

- δίνει έμφαση, ζωντάνια, παραστατικότητα, αμεσότητα
- προκαλεί το ενδιαφέρον / τον προβληματισμό του δέκτη
- επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη / δημιουργία εικόνας
- προσδίδει λογοτεχνική χροιά
- επίκληση στο ήθος του δέκτη

A.I.5 Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητική ή παθητική) που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην πιο κάτω πρόταση της τέταρτης (4^{ης}) παραγράφου και να εξηγήσετε με **δύο (2)** στοιχεία γιατί επιλέγει τη συγκεκριμένη σύνταξη.

«Ο έφηβος της δεκαετίας του εβδομήντα που άκουγε ροκ μουσική, άκουγε, παράλληλα, και κλασική μουσική, διάβαζε Καζαντζάκη ή ακόμη και τα «απαλά» μυθιστορήματα της γενιάς του τριάντα.»

(μονάδες 3)

Απάντηση:

Είδος σύνταξης: ενεργητική

Με τη χρήση της ενεργητικής σύνταξης:

- Ο συγγραφέας δίνει έμφαση στο «πρόσωπο» που ενεργεί.
- Το ύφος του κειμένου είναι άμεσο, προσωπικό, ζωντανό.
- Ο λόγος είναι καθαρός και κατανοητός.

A.I.6 Να αντικαταστήσετε τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις με **ένα (1)** αντώνυμό τους, ώστε να δίνεται η αντίθετη σημασία από αυτήν που έχουν στη συγκεκριμένη πρόταση, χωρίς να αλλάξετε τον γραμματικό τους τύπο και το νόημα της πρότασης.

α) [...] ουσιαστική διαφορά ανάμεσα σε εμάς και στους επιγόνους μας [...]

β) [...] Και μόνον ο όγκος τον αποτρέπει [...]

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

α) ουσιαστική ≠ ανούσια, επουσιώδης, δευτερεύουσα, ασήμαντη ...

β) αποτρέπει ≠ προτρέπει, παραινεί, ωθεί, σπρώχνει, παρακινεί, ενθαρρύνει ...

A.I.7 Αφού μεταφέρετε στο τετράδιο απαντήσεών σας τον παρακάτω πίνακα, να τον συμπληρώσετε γράφοντας **ένα (1)** παράγωγο ουσιαστικό και **ένα (1)** παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα.

Ρήμα	Παράγωγο ουσιαστικό	Παράγωγο επίθετο
υπερβαίνει		
(να) συμπεράνω		

(μονάδες 4)

Ενδεικτική Απάντηση:

Ρήμα	Παράγωγο ουσιαστικό	Παράγωγο επίθετο
υπερβαίνει	υπέρβαση, (το) υπερβατό, υπερβατικότητα	υπερβατικός-ή-ό υπερβατός-ή-ό
(να) συμπεράνω	συμπέρασμα	συμπερασματικός-ή-ό

«Κάθε «χάσμα γενεών» έχει πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Αυτό σημαίνει ότι μεταφέρει στους τρόπους της έκφρασής του μνήμες που παλεύει να τις ξεπεράσει».

Με αφορμή τις παραπάνω σκέψεις του Τάκη Θεοδωρόπουλου, καλείσαι να συντάξεις ένα άρθρο για τη μαθητική εφημερίδα του σχολείου σου, με τίτλο «Το Χάσμα Γενεών διαρκώς μεγαλώνει. Καιρός να το γεφυρώσουμε.».

Στο άρθρο αυτό, αφού δώσεις **δύο (2)** στοιχεία που χαρακτηρίζουν το σύγχρονο χάσμα γενεών, να παραθέσεις **δύο (2)** τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να επιτευχθεί η γεφύρωση αυτού του χάσματος.

(Έκταση: 250 – 300 λέξεις)

Σημείωση:

- Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας.
- Ο τίτλος του άρθρου δεν χρειάζεται να γραφεί ξανά.

Α. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Πρόλογος:

Καθορισμός του θέματος του άρθρου και σύντομος σχολιασμός.

Κύριο μέρος:

Πρώτο ζητούμενο: Αναμένεται από τους μαθητές / τις μαθήτριες να παρουσιάσουν **δύο (2)** χαρακτηριστικά του σύγχρονου χάσματος των γενεών.

Ενδεικτικά:

- Τεχνολογικό χάσμα / Η ψηφιακή διαίρεση: Η χρήση νέων τεχνολογιών όπως η κοινωνική δικτύωση και οι ψηφιακές πλατφόρμες διαφέρει δραματικά μεταξύ των γενεών, με τους νεότερους να είναι πιο εξοικειωμένοι και ενεργοί σε αυτόν τον τομέα σε σύγκριση με τους παλαιότερους. Η χρήση τεχνολογίας και κοινωνικών μέσων από τις νεότερες γενιές σε αντίθεση με τις παλαιότερες μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικές αντιλήψεις και επικοινωνιακά χάσματα.
- Χάσμα στον τομέα της Απασχόλησης: Η αγορά εργασίας παρουσιάζει μεγάλες διαφορές στις προτιμήσεις και τις ανάγκες των γενεών, με τους νεότερους να οδηγούνται σε ευέλικτες και καινοτόμες μορφές εργασίας ενώ οι παλαιότεροι πιθανόν να προτιμούν παραδοσιακές δομές και σταθερότητα.
- Κοινωνική απομόνωση: Η απομόνωση και η έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των γενεών μπορεί να παρατηρηθεί σε πολλά επίπεδα, όπως στις προτιμήσεις ψυχαγωγίας, τις κοινωνικές δραστηριότητες και τον τρόπο επικοινωνίας.
- Απασχόληση και αγορά εργασίας: Οι νεότερες γενιές αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην εύρεση σταθερής απασχόλησης και στην πρόσβαση σε θέσεις εργασίας που απαιτούν νέες δεξιότητες.

- Πολιτική συμμετοχή: Η διαφορά στις πολιτικές πεποιθήσεις και τον βαθμό εμπλοκής τους στη δημόσια σφαίρα μεταξύ διαφορετικών γενεών (ακραίες συμπεριφορές «προοδευτισμού» ≠ άκρατος συντηρητισμός).
- Διαφορές σε επίπεδο πολιτισμικών προσεγγίσεων: Οι διαφορετικές προτιμήσεις και αξίες μεταξύ νεότερων και παλαιότερων γενεών, ασκούν διαφορετική επίδραση στην κοινωνική δυναμική.
- Πρόσβαση στην εκπαίδευση: Οι διαφορές στην πρόσβαση και την αξιοποίηση των εκπαιδευτικών ευκαιριών μεταξύ διαφορετικών γενεών επηρεάζουν τις ευκαιρίες ανάπτυξης και επαγγελματικής επιτυχίας.
- Τεχνολογική Επιδεξιότητα: Οι νεότερες γενιές είναι συχνά πιο εξοικειωμένες και επιδέχονται πιο γρήγορα να υιοθετήσουν νέες τεχνολογίες από τις παλαιότερες γενιές.
- Ψηφιακός – Τεχνολογικός γραμματισμός στην εκπαίδευση: Οι νεότερες γενιές μπορεί να έχουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με την αξία της παραδοσιακής εκπαιδευτικής διαδικασίας και τις συμβατικές μεθόδους διδασκαλίας και διάχυσης της γνώσης σε σύγκριση με τους παλαιότερους.
- Στάσεις που αφορούν σε κοινωνικά ζητήματα (αντιμετώπιση ΑμΕΑ, καταδίκη ρατσιστικών συμπεριφορών, προαγωγή της ισότητας των φύλων). Οι νεότερες γενιές υιοθετούν κατά κόρον διαφορετικές αντιλήψεις για την κοινωνία και τα κοινωνικά ζητήματα συγκριτικά με τους παλαιότερους (ανοχή – ανεκτικότητα).
- Ευαισθητοποίηση σε θέματα που άπτονται της προστασίας του περιβάλλοντος (κλιματική αλλαγή): Οι νεότερες γενιές συχνά εκφράζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον και ανησυχία για τα περιβαλλοντικά ζητήματα σε σύγκριση με τους παλαιότερους, προβαίνοντας ακόμα και σε εκδηλώσεις ακτιβισμού.
- Τρόποι επικοινωνίας: Οι νεότερες γενιές χρησιμοποιούν συχνά διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας, όπως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε σύγκριση με τους παλαιότερους.
- ...

Δεύτερο ζητούμενο: Αναμένεται από τους μαθητές / τις μαθήτριες να αναφερθούν σε **δύο (2)** τρόπους με τους οποίους, κατά τη δική τους κρίση, θα μπορούσε να επιτευχθεί άμβλυση / γεφύρωση του υπάρχοντος χάσματος.

Ενδεικτικά:

- Διάλογος: Ο διάλογος ανάμεσα στις γενιές αποτελεί πολύτιμο εργαλείο για την κατανόηση, την ανταλλαγή ιδεών και τη δημιουργία μιας «γέφυρας» επικοινωνίας μεταξύ τους. Μέσω του διαλόγου, οι πρεσβύτεροι μπορούν να μοιράζονται την πολύτιμη σοφία και τις εμπειρίες τους, ενώ οι νεότεροι μπορούν να εισάγουν νέες ιδέες και προοπτικές. Μέσα από αυτόν τον αμφίδρομο διάλογο, δημιουργείται ένας πλούσιος πολιτιστικός και κοινωνικός διάυλος που ενδυναμώνει τις σχέσεις και βοηθά στην ανάπτυξη ενός πιο συνεκτικού κόσμου, ανοιχτού στην αλληλοκατανόηση.
- Εκπαίδευση και κατάρτιση: Προσφέροντας ευκαιρίες για μάθηση και κατάρτιση σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, ανεξάρτητα από την ηλικία.
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες: Παροχή υποστήριξης και καθοδήγησης από πιο έμπειρους σε νεότερες γενιές για την επαγγελματική ανάπτυξη και τη ζωή.

- Προγράμματα εθελοντισμού: Δημιουργώντας ευκαιρίες για τις διάφορες γενιές να συνεργαστούν και να μάθουν η μία από την άλλη.
- Κοινά ενδιαφέροντα: Διοργάνωση δραστηριοτήτων που ενδιαφέρουν ανθρώπους από διαφορετικές ηλικίες για να προάγουν την αλληλοκατανόηση και τη συνεργασία.
- Ψηφιακή παιδεία: Εκπαίδευση στη χρήση τεχνολογίας για όλες τις ηλικιακές ομάδες, προκειμένου να μειωθεί το ψηφιακό χάσμα.
- Ανταλλαγή γνώσεων: Διοργάνωση εκδηλώσεων ή εργαστηρίων όπου οι άνθρωποι μπορούν να μοιραστούν τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους.
- Προαγωγή διαπολιτισμικής κατανόησης: Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τις διαφορετικές πολιτιστικές προσεγγίσεις και αξίες.
- ...

Επίλογος:

Συμπέρασμα / ανακεφαλαίωση

Βασική επισήμανση:

Γίνεται αποδεκτή οποιαδήποτε άποψη – που δεν καταγράφεται πιο πάνω – αρκεί να είναι επαρκώς τεκμηριωμένη.

B. ΔΟΜΗ

- Εξωτερικά δομικά στοιχεία του άρθρου (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος)
- Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπέρασμα)
- Δομή παραγράφων
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ

Σαφήνεια-σύνταξη

Ακριβολογία-επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου

Ύφος ανάλογο του κειμενικού είδους

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων

B1.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός, «Σχεδιάσμα Α΄, απόσπασμα 2», Ελεύθεροι Πολιορκημένοι

Παράμερα στέκει
 Ο άντρας και κλαίει·
 Αργά το τουφέκι
 Σηκώνει και λέει:
 «Σε τούτο το χέρι
 Τι κάνεις εσύ;
 Ο εχθρός μου το ξέρει
 Πως μου είσαι βαρύ.»

Της μάνας ω λαύρα!
 Τα τέκνα τριγύρου
 Φθαρμένα και μαύρα
 Σαν ίσκιους ονείρου·
 Λαλεί το πουλάκι
 Στου πόνου τη γη
 Και βρίσκει σπυράκι
 Και μάνα φθονεί.

Ερώτηση B1

α) Αφού αναφέρετε **δύο (2)** μορφές οι οποίες πρωταγωνιστούν στο πιο πάνω απόσπασμα, να καταγράψετε **δύο (2)** κοινά χαρακτηριστικά τους. Να τεκμηριώσετε τα χαρακτηριστικά αυτά παραπέμποντας σε συγκεκριμένους στίχους.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Ανθρώπινες μορφές:	Κοινά χαρακτηριστικά:	Τεκμηρίωση:
ο Άντρας/ ο (Σουλιώτης) πολεμιστής	<ul style="list-style-type: none"> • πεινασμένοι, • εξαντλημένοι, • βρίσκονται παράμερα/ στο περιθώριο, • έχουν χάσει τις πραγματικές τους ιδιότητες: η μάνα της 	Ο άντρας και κλαίει Ο εχθρός μου το ξέρει Πως μου είσαι βαρύ
η Γυναίκα/ η Μάνα		Και βρίσκει σπυράκι, Και μάνα φθονεί
		Της μάνας ω λαύρα!
τα τέκνα/ τα παιδιά		Φθαρμένα και μαύρα,

	τροφού, ο Σουλιώτης του πολεμιστή, τα παιδιά έχουν χάσει την ανεμελιά τους, <ul style="list-style-type: none"> • σωματική φθορά, • απελπισία, • φόβος 	Σαν ίσκιους ονείρου
--	---	---------------------

β) Λαμβάνοντας υπόψη σας την απόφαση των Μεσολογγιτών για ηρωική έξοδο, να επισημάνετε τη στάση ζωής που τήρησαν με την τελική τους επιλογή και το βασικό δίδαγμα που αντλείτε εσείς, σήμερα, ως αναγνώστες του έργου «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι».

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Στάση ζωής:

- Με την απόφασή τους να πεθάνουν, στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι Μεσολογγίτες διαμόρφωσαν μια στάση ζωής σύμφωνη με/που υπηρετεί τις Οικουμενικές Αξίες της Ελευθερίας, της Δικαιοσύνης και της ανθρώπινης Αξιοπρέπειας.
- Πήραν ομόγνωμη και ομόφωνη την απόφαση να μην παραδοθούν στο εχθρό και να πεθάνουν χωρίς να έχει προσβληθεί η τιμή τους και τα πιστεύω τους.
- Η στάση ζωής τους είναι ηρωική, υποδειγματική.
- Είναι ήρωες-ιδεολόγοι, ασυμβίβαστοι, πιστοί στο Χρέος και το καθήκον τους απέναντι στην Πατρίδα και την Πίστη τους.

Βασικό δίδαγμα:

Το μήνυμα που αντλούμε αφορά στο ότι όλοι μπορούμε και πρέπει να αντιστεκόμαστε απέναντι σε κάθε είδους Πειρασμό, ο οποίος αντιμάχεται αξίες αιώνιες και ακατάλυτες, ο οποίος απειλεί την ταυτότητά μας. Μήνυμα αγωνιστικότητας, ομοψυχίας, αυτογνωσίας, καθήκοντος και Χρέους.

Σημείωση:

Γίνεται δεκτή οποιαδήποτε απάντηση εφόσον αναφέρεται στο αξιακό περιεχόμενο που πηγάζει από το ποίημα.

B2.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοτικό τραγούδι, «Του νεκρού αδελφού»

Μάνα με τους εννιά σου γιους και με τη μια σου κόρη,
την κόρη τη μονάκριβη την πολυαγαπημένη,
την είχες δώδεκα χρονώ κι ήλιος δε σου την είδε!
Στα σκοτεινά την έλουζε, στ' άφεγγα τη χτενίζει,
στ' άστρο και τον αυγερινό έπλεκε τα μαλλιά της. 5
Προξενητάδες ήρθανε από τη Βαβυλώνα,
να πάρουνε την Αρετή πολύ μακριά στα ξένα.
Οι οχτώ αδερφοί δε θέλουνε κι ο Κωσταντίνος θέλει.
«Μάνα μου, κι ας τη δώσομε την Αρετή στα ξένα,
στα ξένα κει που περπατώ, στα ξένα που πηγαίνω, 10
αν πάμ' εμείς στην ξενιτιά, ξένοι να μην περνούμε.
- Φρόνιμος είσαι, Κωσταντή, μ' άσκημα απιλογήθης.
Κι α μόρτει, γιε μου, θάνατος, κι α μόρτει, γιε μου, αρρώστια,
κι αν τύχει πίκρα γή χαρά, ποιος πάει να μου τη φέρει;
- Βάλλω τον ουρανό κριτή και τους αγιούς μαρτύρους, 15
αν τύχει κι έρτει θάνατος, αν τύχει κι έρτει αρρώστια,
αν τύχει πίκρα γή χαρά, εγώ να σου τη φέρω».
[...]
Από το μυριανάθεμα και τη βαριά κατάρα,
η γης αναταράχτηκε κι ο Κωσταντής εβγήκε. 30
Κάνει το σύγνεφο άλογο και τ' άστρο χαλινάρι,
και το φεγγάρι συντροφιά και πάει να της τη φέρει.
Παίρνει τα όρη πίσω του και τα βουνά μπροστά του.
Βρίσκει την κι εχτενίζονταν όξου στο φεγγαράκι.
Από μακριά τη χαιρετά κι από κοντά της λέγει: 35
«Άιντε, αδερφή, να φύγομε, στη μάνα μας να πάμε.
- Αλίμονο, αδερφάκι μου, και τι είναι τούτη η ώρα;
Αν ίσως κι είναι για χαρά, να στολιστώ και να 'ρθω,
κι αν είναι πίκρα, πες μου το, να βάλω μαύρα να 'ρθω.
- Έλα, Αρετή, στο σπίτι μας, κι ας είσαι όπως και αν είσαι». 40
Κοντολυγίζει τ' άλογο και πίσω την καθίζει.
Στη στράτα που διαβαίνανε πουλάκια κιλαηδούσαν,
δεν κιλαηδούσαν σαν πουλιά, μήτε σαν χελιδόνια,

μόν' κιλαηδούσαν κι έλεγαν ανθρωπινή ομιλία:

«Ποιος είδε κόρην όμορφη να σέρνει ο πεθαμένος!

45

- Άκουσες, Κωσταντίνε μου, τι λένε τα πουλάκια;

- Πουλάκια είναι κι ας κιλαηδούν, πουλάκια είναι κι ας λένε».

[...]

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοσθένης Παπαμάρκος, «Παραλογή», Γκιακ, εκδόσεις Πατάκη, 2020

[...] Περνούσε ο Χάρος μια βολά, βαρύς και φορτωμένος

Κι από τον δρόμο τον πολύ κι απ' την πολλή τη δίψα

στάθηκε και ξαπόστασε στη βρύσ' του Καλογέρου.

Πιάνει απ' τη σέλα ένα σκοινί, μαύρο σαν την καρδιά του

Πλεγμένο μια, πλεγμένο δυο, πλεγμένο τρεις και δέκα

Από της χήρας τα μαλλιά και της μοιρολογίστρας

Ν' αντέχει ήλιο και βροχή, ν' αντέχει και τα δάκρυα

Κι όταν ακούει τα κλάματα, να σφίγγει, να δαγκάνει

Όπως δαγκάνει η δραγκολιά και σφίγγει η βουνοχέντρα.

Δένει τους υιους στα έλατα, τις κόρες στα πευκάκια

και τα νιογέννητα μωρά δένει στους ασπαλάθους.

Γυρνάει και λέει στον μαύρο του, τον πλουμιστό τον Γρίβα:

-Πάω στη βρύση για νερό, να φέρω στο στουλούμι

Να πεις εσύ, να πω κι εγώ που 'μαστε αποκαμένοι [...]

-Σύρε και πιες και γέμισε και φέρε μου κι εμένα,

Και μην πολλά σκοτίζεσαι, τους σκλάβους θα φυλάξω [...]

Κοιτάει ζερβά, κοιτάει δεξιά, κανέναν δεν εθώρει

Κοιτάει και μες το χάραγμα, μέσα στον βύσσιο ρέμα

Και βλέπει κόρη νιούτσικη, μια πέρδικα μικρούλα

που 'χε σκουτιά κατάμαυρα, μαντήλα σαν την πίσσα

και πίθωνε και γέμιζε από την κρύγια βρύση.

Θάμαξε ο Χάρος με τη νια που 'χε καρδιάν αντρίκεια

Να κατεβεί μες στον γκρεμνό στ' απάτητα τα βράχια

Εκεί που μήτ' ο λογισμός των αγριμιών τολμάει. [...]

Ερώτηση Β2

α) Να καταγράψετε **δύο (2)** κοινά σχήματα λόγου που εντοπίζετε στα δύο ποιήματα τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με τους αντίστοιχους στίχους από το κάθε ποίημα.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Σχήμα λόγου:	Του νεκρού αδελφού:	Παραλογή:
Επανάληψη	ξένα α μόρτει αν τύχει κιλαηδούσαν	πλεγμένο ν' αντέχει Κοιτάει
Προσωποποίηση	πουλάκια	Χάρος/ άλογο
Παρομοίωση	δεν κιλαηδούσαν σαν πουλιά, μήτε σαν χελιδόνια/ μαύρο σαν την καρδιά του	Όπως δαγκάνει η δραγκολιά και σφίγγει η βουνοχέντρα/ μαντήλα σαν την πίσσα
Αντίθεση	οι ζωντανοί με τους απεθαμένους/ Αν ίσως κι είναι για <u>χαρά</u> , <u>να στολιστώ</u> και να 'ρθω,κι αν είναι <u>πίκρα</u> , πες μου το, <u>να βάλω</u> <u>μαύρα</u> να 'ρθω	Πάω στη βρύση <u>για νερό</u> , να φέρω στο στολούμι, Να πεις εσύ, να πιω κι εγώ που 'μαστε <u>αποκαμένοι</u>
Μεταφορά	βαριά κατάρα	Θάμαξε ο Χάρος με τη νια που'χε καρδιάν αντρίκεια

β) Στα δύο πιο πάνω ποιήματα παρουσιάζονται δύο «κόρες». Να καταγράψετε **δύο (2)** χαρακτηριστικά της κάθε μιας τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με αντίστοιχους στίχους από το κάθε ποίημα.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

Ποίημα:	Χαρακτηριστικό:	Τεκμηρίωση:
Του νεκρού αδερφού, Αρετή	μονάκριβη, χαϊδεμένη, άβουλη, υπερ- προστατευμένη, συνέχεια μέσα στο σπίτι	την κόρη τη μονάκριβη την πολυαγαπημένη/ στα σκοτεινά την έλουζε/ στ' άφεγγα την κτενίζει στ' άστρι και τον αυγερινό έπλεκε τα μαλλιά της/ Προξενητάδες ήρθανε από τη Βαβυλώνα, να πάρουνε την Αρετή πολύ μακριά στα ξένα. Οι οχτώ

		αδερφοί δε θέλουνε κι ο Κωσταντίνος θέλει.
«Παραλογή», η ανώνυμη κόρη	τολμηρή, θαρραλέα, με αντρίκεια καρδιά, βασανισμένη, εκτός σπιτιού	Κοιτάει και μες το χάραγμα, μέσα στον βύσσιο ρέμα Και βλέπει κόρη νιούτσικη, μια πέρδικα μικρούλα που'χε σκουτιά κατάμαυρα, μαντήλα σαν την πίσσα και πίθωνε και γέμιζε από την κρύγια βρύση. Θάμαξε ο Χάρος με τη νια που'χε καρδιάν αντρίκεια Να κατεβεί μες στον γκρεμνό στ' απάτητα τα βράχια Εκει που μήτ' ο λογισμός των αγριμιών τολμάει

B3.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εμμανουήλ Ροΐδης, *Μονόλογος Ευαισθήτου* [απόσπασμα]

[...]Τρανή απόδειξις της υπερβολικής μου ευαισθησίας είναι και ο τρόπος όπου υπανδρεύθην. Όταν επλησίασαν να με πλακώσουν τα γεράματα, να με κουράζουν αι διασκεδάσεις και να μ' ενοχλούν οι ρευματισμοί, αισθάνθηκα την ανάγκην να έχω ένα σπιτικόν και μίαν γυναίκα δική μου να με περιποιηείται. Καθώς πας άλλος, αγαπώ κι εγώ τις εύμορφες, και πλούσιος καθώς είμαι, εύκολον ήτο να εύρω ένα νόστιμο κορίτζι, αν δεν εζητούσα προίκα. Άλλος εις την θέσιν μου θα το έκαμνεν, αλλ' εγώ εσυλλογίσθηκα πόσον θα εβασάνιζε την ευαισθησίαν μου, αν υπανδρευόμην εύμορφην πτωχοκόρην, η ιδέα ότι μ' επήρεν όχι διά τα ευγενή μου αισθήματα, αλλά διά τα επτά μου σπίτια. Παρά αυτήν την ανυπόφορην υποψίαν επροτίμησα να θυσιασθώ και να πάρω πλουσίαν ασχημομούραν. Η ευγένεια της ψυχής μου είναι τόση, ώστε η μεγάλη της μύτη και τα ψεύτικα της δόντια δε μ' εμπόδισαν, όχι μόνον να φέρωμαι καλά μαζί της, αλλά και να την αγαπώ, περισσότερο ίσως παρ' ότι πρέπει. [...]

Ερώτηση B3

Να γράψετε τον τύπο του αφηγητή ανάλογα με τη συμμετοχή του ή μη στην ιστορία που αφηγείται. Να επισημάνετε το ρηματικό πρόσωπο στο οποίο γίνεται η αφήγηση και να εξηγήσετε τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με αυτή του την επιλογή, δίνοντας **δύο (2)** στοιχεία.

(8 μονάδες)

Απάντηση:

Τύπος αφηγητή ανάλογα με τη συμμετοχή του στην ιστορία: αυτοδιηγητικός

Ρηματικό πρόσωπο: α΄ πρόσωπο ενικού

Με την επιλογή του α΄ προσώπου ενικού επιτυγχάνεται:

- το στοιχείο της προσωπικής μαρτυρίας
- ο προσωπικός, εξομολογητικός τόνος
- η αμεσότητα στον λόγο
- η ζωντάνια στον λόγο
- το ενδιαφέρον στον λόγο

ΤΕΛΟΣ ΛΥΣΕΩΝ